

התגייירו ונשאו נשים, וכך היה, שעל ספסל זה יושב רבי עקיבא  
 ואמר שני דברים, א. גר נושא את אשת אחיו מאמו, ובזה הורה להם  
 היתר לישא אח את אשת אחיו, ומזה למדתי היתר גם אני. ב. יעוד  
 אפר דרשה זו, נאמר (וינה ג א) 'ויהי דבר ה' אל יונה שנית לאמר',  
 שאמר לו בשנית שיהיה את אנשי נינוה לשוב בתשובה. ויש  
 ללמוד מלשון הפסוק, שרק שנית דברה עמו שכינה, אבל פעם  
 שלישית לא דברה עמו שכינה.  
 הגמרא מסיימת את ההוכחה: קתני מיהת – מכל מקום שנה רבי  
 עקיבא שגר נושא אשת אחיו מאמו. מאי לאו דנקבא – (שנשאה)  
 אחיו בשהוא כבר היה גר, ומוכח שמותר לישא את אשת אחיו,  
 וכמו שהוכח למעלה. דוחה הגמרא: לא, דנקבא אחיו בשהוא היה  
 עדיין עובד בוכבים. תמחה הגמרא: אם נשאה כשהיה עדיין עובד  
 כוכבים, מאי למימרא – מדוע צריך לומר דין זה, הלא פשוט  
 שיהיה מותר לו לישא את אשת אחיו. משיבה הגמרא: מהו דתימא  
 נגזר לאוסרה כאשר נשאה בשהוא עובד בוכבים, אפיו שיבוא  
 להתיר גם בנשאה בשהוא גר, קא משמע לן שלא חששו לכך.  
 בברייתא המובאת מבואר שבן יאסין העיד את מה שאמר הגר  
 בשמו של רבי עקיבא. הגמרא מקשה על כך: ומי מהימן – וכי אדם  
 נאמן להעיד שכן שמע, והאמר רב אמר רב הונא אמר רב,  
 כל תלמיד חכם שמונה חלכה ונא – שאמר הלכה שלא היתה  
 ידועה, אם קודם שבא מעשה זה לידו אמרה – כבר היה רגיל  
 לשנותה לתלמידיו, שומעין לו, ופוסקים את ההלכה על פיו. ואם  
 לא – שעדיין לא שנה הלכה זו לתלמידיו עד שבא המעשה לידו,  
 אין שומעין לו. וכיצד קיבל בן יאסין את דברי הגר שרבי עקיבא  
 התיר לגר לשאת את אשת אחיו מאמו.  
 מתרצת הגמרא בכמה אופנים: איבעית אימא, מורה ונא היה –  
 שהגר היה רגיל לשנות פסק הלכה זה בשם רבי עקיבא קודם שבא  
 מעשה לידו, ולכן הוא נאמן בהוראתו.  
 ואיבעית אימא, משום דקאמר 'הרי אשה ושבעה בניה', כראיה  
 לדבריו שכן כבר נהגה הלכה למעשה מקודם לכן, לכן הוא נאמן  
 בהוראתו.  
 ואיבעית אימא, שאני חכא דקאמר מעשה אחרים ביה – שאמר  
 מעשה אחר (בענין יונה בן אמית) באותה שעה שאמר את הדין  
 שגר נושא את אשת אחיו מאמו, ומתוך שהוא נאמן על דרשת רבי  
 עקיבא בענין יונה בן אמית, נאמן הוא גם על הלכה זו, שניכרים  
 דברי אמת שביחד קבלם מרבי עקיבא.  
 הגמרא דנה בענין הדבר השני שאמר רבי עקיבא: אפר מר, ויהי  
 דבר ה' אל יונה שנית לאמר, ודיק רבי עקיבא מלשון הפסוק שרק  
 'שנית' דברה עמו שכינה, אבל פעם שלישית, לא דברה עמו שכינה.  
 מקשה הגמרא: והא בתיב במקום אחר (מלכים ב יד כז) על ירבעם בן  
 יואש 'הוא וירבעם' השכיב [את] גבול ישראל מלבוא חמת עד ים  
 הערב, כדבר ה' אלהי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמית  
 הנביא. הרי שהשכינה דיברה עם יונה פעם נוספת.  
 רבינא מתרץ: אפר רבינא, על עסקי נינוה קאמר רבי עקיבא שלא  
 הוסיפה השכינה לדבר עמו לאחר שתי פעמים, אבל בענין אחר  
 אפשר שדיברה עמו שכינה.  
 תירוצי נוסף: רב נחמן בר יצחק אמר, לעולם שכינה לא דיברה אל  
 יונה פעם שלישית, ואין כוונת הפסוק כפשוטו שיונה ניבא על  
 ירבעם בן יואש, אלא הכי קאמר, 'כדבר ה' אשר דבר ביד עבדו  
 הנביא', שפשוט לנינוה גזירת ה' מרעה למוכה, כך בימי  
 ירבעם בן יואש נהפך להם לישראל גזירת ה' מרעה למוכה, והשיב  
 ירבעם את ישראל חזרה לגבולותיהם.  
 הגמרא שבה לדון במחלוקת האם לגר מותר לשאת את אשת  
 אחיו: תא שמע רביה מברייטא, גר שהיה ליתר בקדושה וחורו  
 שלא בקדושה, יש לו שאר האם – יש לו מדרבנן קירבת משפחה  
 עם קרוביו מצד אמו, ואין לו שאר האב.  
 ביצד, נשא הגר את אחותו מן האם שנולדה כשאמו היתה גויה,  
 יוציא, ואינו רשאי לקיימה. אבל אם נשא את אחותו מן האב,  
 שנולדה לאביו כשהיה גוי יקיים. נשא אחות האב שהיא אחות של  
 האב מן אותה האם, יוציא,

הא איסורא איבא – אבל איסור מדרבנן יש עליהם שלא ישא  
 האחד את אשת השני, וקשה על רב אחא בר יעקב.  
 משיבה הגמרא: אין הכרח לדייק כך, שאפשר שהאין דאפילו  
 איסורא נמי ליבא – אין עליהם שום איסור לישא את אשת אחיו,  
 ואידי דכתיב למיתני סיפא – וכיון שרצה התנא לשנות בסיפא באופן  
 של נולדו בקדושה, אכל תיבין' כרת משום אשת את, שהרי הם  
 אחים גמורים לכל דבר, תנא נמי רישא – שנה התנא גם ברישא  
 לשון 'אין תיבין' משום אשת את.  
 בברייתא המובאת למעלה בסמוך שנינו שאפילו באחים תאומים  
 שודאי בני אב אחד הם, אינם קרויים אחים. הגמרא מבארת את  
 המקור והטעם: אפר רבא, הא דאמר רבין במשנתנו ובברייתא, אין  
 אב למצרי, ואין לו קורבה לאחיו מהאב, לא תיבא – אל תאמר  
 שהטעם שהגוי אינו מתייחס אחרי אביו הוא משום דשמופי בוקה  
 – שרגילים הגויים לעבור על עריות, ולא ידע – שלא ידוע מי הוא  
 אביו, אכל ידע – אבל באופן שידוע בודאות מי הוא אביו, וכגון  
 שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורים, ושם נתעברה וילדה,  
 שלא יתכן שיונתה עם אחר, תישינ – אנו חוששים לייחס אותו  
 אחרי אביו. אין הדבר כן, אלא אפילו ידיע בודאי מי הוא אביו,  
 נמי לא תישינ לייחסו אחר אביו, דהא במקרה שהובא לעיל בשני  
 אחין תאומים, דמשה אחת היה ונחלקה לשנים, והיינו שברור שאב  
 אחד הוליד את שניהם, ואף על פי כן קתני בסיפא של הברייתא  
 שאם הורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה לא חולצין ולא  
 מיבין, כיון שאינם נחשבים אחים מהאב, שמע מיה – יש להוכיח  
 מכאן שאף כשידוע בודאות שנולדו מאב אחד, אינם נחשבים –  
 אחים מאב, והטעם, משום דאפקורי דאפקריה דחמנא לוריעה –  
 שהתורה הפקירה את זרעו של הגוי, דכתיב לגבי המצרים (יחזקאל  
 כג א) 'בשר חמורים בשרם וזרמת פוסים ורמתם' כלומר הזרע של  
 הגוי, נחשב כמו זרע של חמורים, שאין לבניהם יחס אליהם, וכמו  
 בבעלי חיים.  
 הגמרא שבה לדון במחלוקת המובאת לעיל, אם לגר מותר לשאת  
 את אשת אחיו: תא שמע רביה מברייטא, דאמר רבי יוסי, מעשה  
 בניפטיים הגר, שנשא את אשת אחיו מאמו, ונא מעשה לפני  
 בוכבים, ואמר, אין אישות לגר, ולכן, הנישואין של ניפטיים הגר  
 מותרים.  
 מדבריהם של חכמים שהתירו משום שאין אישות לגר, מבינה  
 הגמרא שההיתר מפני שלא נחשבת אשתו של אחיו כמי שנשואה  
 לו, משום שקידושי גר אינם חלים, הגמרא תמחה על כך: ואלא גר  
 דקריש אשה הכי נמי – וכי האם אכן לא תפסי בה קדושין, הרי  
 בודאי שתופסים.  
 מבארת הגמרא: אלא אימא כוונת הברייתא היא שאין איסור אשת  
 אפר לגר, כלומר, אין איסור ערוה של אישות לגר. לפי זה הגמרא  
 מקשה: מאי לאו דנקבא – (שנשאה) אפר בשהוא גר – האם לא  
 מדובר בברייתא שאחיו של ניפטיים נשא את אשתו בחיותו גר,  
 שקידושי בה חלו, ואף על פי כן התירו לה חכמים להינשא  
 לניפטיים אחי בעלה לאחר מות בעלה, והיינו משום שאינם  
 נחשבים אחים (כיון שגר שנתגייר נחשב כקטן שנולד), וקשה על  
 רב ששת שאסר באחים מן האם.  
 דוחה הגמרא: לא, מדובר דנקבא – (שנשאה) בשהוא עובד בוכבים,  
 ולא בא עליה משנתגיירה, ולכן התירוה, שכן לא היתה נחשבת  
 נשואה לאחיו כלל.  
 תמחה הגמרא: אם נשאה בשהוא עובד בוכבים, מאי למימרא, הלא  
 פשוט שמותרת לנפטיים.  
 משיבה הגמרא: יש חידוש בדבר, דמהו דתימא ליגזור לאוסרה  
 עליו אף כשנשאה בשהוא עובד בוכבים, אפיו החשש שיבוא  
 להתיר גם לישא את האשה שנשאה בשהוא גר, שזאת ודאי  
 אסורה עליו, קא משמע לן הברייתא שחכמים לא חששו לכך.  
 הגמרא מביאה הוכחה שמותר לשאת את אשת אחיו מאמו  
 מברייטא נוספת: תא שמע, דאמר בן יאסין, בשהלכתי לברכי הים  
 – לעיירות גדולות שהוכנות על חוף הים, מצאתי גר אחד שנשא  
 אשת אחיו מאמו לאחר מות אחיו, אפרתי לו, בני, מי תרשד לישא  
 אותה. אפר לי, הרי מעשה היה באשה גיורת ושבעה בניה שגם הם

# במות דף צח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רכט

נשים שכל אחת מהן ילדה בן ונתעברו ולדותיהן, ואין ידוע על כל  
ולד בן של מי הוא, ולכל אחת מהן יש בן אחר שלא נתערב.  
הגדילו התערבות ונשא נשים ומה, ונפלו נשותיהם ליבום לפני  
האחים הוראים, ואינם יכולים לייבם את הנשים, כיון שעל כל  
אחת יש ספק שמה אין זו אשת אחיו המת, והרי היא זקוקה ליבום  
מאדם אחר, ואסורה עליו באיסור יבמה לשוק, ארבעה מהאחים  
הוראים חולצין תחילה לאחת מהנשים, ואחר – האח החמישי  
מייבם אותה, שאם היא אשת אחיו של אחד מן הארבעה, הרי  
חלצו לה ונפטרה מייבמה ומותרת לשוק, ואם אשת אחיו של זה  
החמישי, אדרבה, מייבמה עתה כמצותו. ואחר כך הוא – האח  
שנשא את אשת הראשון, ושלשה האחרים, חולצין לאחת מהן  
אחרת, ואחר – האח החמישי מייבם אותה. וכן עושים הלאה,  
שנים הללו שיבמו עם שנים אחרים, חולצים לשלישית והחמישי  
מייבמה, וכן הלאה לשתי האלמנות הנשארות. נמצאו ארבע  
חליצות ויבום אחד לכל אחת ואחת מהאלמנות.

## גמרא

שנינו במשנה שתחילה כל אחד מבין ארבעת האחים חולץ  
לאלמנה ולאחר מכן החמישי מייבם אותה. מבארת הגמרא: ויש  
לעשות דקא כסדר הוזה שמחליץ וחדר יבומי – שקדם חולצים לה  
ארבעת האחים ואחר כך מייבם החמישי. אבל יבומי ברישא לא –  
אבל לייבם תחילה ולפני חליצת ארבעת האחים האחרים, אסור,  
משום שאו יש לחשוש דקפגע – שהוא פוגע באיסור יבמה לשוק,  
שעל הצד שהיא אשת אחיו של אחד מן הארבעה, הרי היא זקוקה  
ליבום או חליצה דווקא ממנו, וכל עוד לא חלץ לה הרי אסורה  
לשוק.  
ממשיכה הגמרא לבאר את המשנה: שנינו במשנה שלאחר  
שחלצו כולם לאחת וייבמה החמישי, שוב חולצים כולם לשניה  
ובתוכם אותו אח שייבם, ואח חמישי אחר מייבמה. שואלת  
הגמרא: מאי – מדוע נקטה המשנה 'הוא ושלשה חולצין לאחת',  
שאותו אח שייבם את הראשונה חולץ עתה לאחרת, ומה בכך  
שלאחר חליצת כל הנשים אותו אח החמישי ייבם את כולם.  
מבארת הגמרא: עדיף יותר כך דלא תימא ליבמניה חד לבולחו –  
שלא תאמר שאח אחד ייבם את כל הנשים, אלא כל חד וחד מן  
האחים מייבם חדא – רק אשה אחת. משום שבאופן זה דלמא  
מתרמא ליה דידה – יתכן שלכל אחד מהם תודמן זו שהיא יבמתו  
ותתקיים בכך מצות יבום.  
הגמרא מביאה ברייתא העוסקת במקרה שדיברה המשנה  
שנתערבו ומתו. שנינו בברייתא: מקצתן אחין ומקצתן שאין אחין,  
האחין חולצין ושאין אחין מייבמין. מבררת הגמרא: מאי קאמר –  
מהי כוונת הדברים, הלא ודאי אין הכוונה מקצתן שאין אחים  
כלל. אמר רב ספרא, הכי קאמר – כך כוונת הברייתא, אם היו  
מקצתן של האחים הוראים רק אחין מן האב של האחים שנתערבו  
ומתו, ומקצתן של האחים הוראים היו להם בתערובת אחין מן  
האם שלא מן האב וכן היו להם גם אחים מהאב, כגון רחל וחנה  
ושהם שנים מתוך חמשת הנשים שנתערבו ולדותיהן, שהיו  
נשואות שתייהן לראובן. וילדה רחל את יוסף וגירשה ראובן,  
ונשאה בועז. ולבועז יש בן נוסף מאשה אחרת, ועתה ילדו רחל  
ומבועז וחנה ומראובן ועוד שלוש נשים במחבוא, ונתערבו  
הולדות, ומתו בני התערבות בלא בנים ונפלה אשת כל אחד מהם  
לפני האחים מן האב ליבום. נמצא שליוסף בנה של רחל ומראובן,  
יש לו בתערובת הללו שני אחים, אח מאביו, בנה של חנה אשת  
ראובן, ואח נוסף, בנה של רחל מבועז, שהוא אחיו של יוסף רק  
מאמו וראה ציורו. באופן זה אלו שיש להם בתערובת גם אחין מן  
האם שלא מן האב ובמקרה האמור הוא יוסף, שיש לו בתערובת  
אח מן האם שלא מן האב, רק חולצין, כדי לפטור את אשת אחיו  
מן האב, אבל לא מייבמין, וכגון במקרה האמור, יוסף אינו רשאי  
לייבם אף אחת מהנשים אף לאחר שחלצו לה כולם, שמה זו

אבל אם נשא הגר את אחות אביו מן האב, יקנים אותה.  
נשא אחות האם מן האב, ויצא אותה. ואם נשא אחות אמו מן  
האב, רבי מאיר אומר, ויצא, ואינו רשאי לקיימה. וחקמים אומרים,  
יקנים. שתייה רבי מאיר אומר, כל ערוה שהיא משום שאר האם  
– שיש בה צד קרובת האם, ויצא אותה. ואילו ערוה שיש בה רק  
משום שאר האב, יקנים.  
ומותר הגר באשת אחיו מאמו, ובאשת אחי אביו. ושאר כל העריות  
שבאות מחמת נישואין מותרות לו. מבארת הגמרא: מה שנקטה  
הברייתא 'ושאר כל העריות מותרות', כוונתה לאיתוי – לרבות  
את אשת האב שהיא מותרת לאחר מיתת אביו.  
הגמרא מביאה את המשך הברייתא: נשא אשה ובתה, שכשהיה  
עדיין גוי נשא אשה ובתה ונתגיירו עמו, אף שמן התורה אינן  
נחשבות קרובות, כונן אחת ומוציא אחת, ולבתחלה לא יבנום. ואם  
מתה אשתו של הגר, מותר בתמותו. ואיבא דתני – ויש ששנה  
בברייתא, שאף לאחר שמתה אשתו אסור בתמותו.  
הגמרא מוכיחה מהברייתא שלא כדעת רב ששת: קתני מיתת –  
מכל מקום שנינו בברייתא שהגר מותר באשת אחיו מאמו. מאי לאו  
דנקבה אחיו בשמה גר – וכי לא מדובר באופן שנשאה אחיו לאחר  
שנתגייר, ואף על פי כן התירה הברייתא לגר לשאת אותה. הרי  
שמוותר לגר לשאת את אשת אחיו.  
דוחה הגמרא: לא, מדובר דנקבה אחיו בשמה היה עובד כוכבים.  
תמדה הגמרא: אם נשאה אחיו כשהיה גוי, מאי למימרא – מדוע  
צריך לומר דין זה כלל, הלא פשוט שמוותר לו לישא את אשת  
אחיו.  
משיכה הגמרא: יש כאן חידוש, מהו דתימא ליגזור בשמה עובד  
כוכבים, אמו בשמה גר – היית יכול לומר שיש לגזור ולאסרה  
עליו גם כשנשאה אחיו כשהיה עובד כוכבים, משום חשש שמה  
יבואו להתיר לשאת את אשת אחיו שנשאה לאחר שנתגייר, קא  
משמע לן הברייתא שחכמים לא חששו לכך ולא גזרו.  
הגמרא מבארת את הברייתא שהובאה לעיל: אמר רב ברייתא,  
גר שנקא אשה ובתה, כונן אחת מהן ומוציא אחת מהן, אבל  
לבתחלה לא יבנום.  
מקשה הגמרא: השתא אפוקי מפיך – עכשיו שאמרה הברייתא  
שצריך להוציא אחת מהן, לבתחלה מייבמיה – וכי צריך להשמיענו  
שאסור לו לשאת את שתייה, הרי פשוט הוא.  
מתרצת הגמרא: התיב קאי – על שם נאמר, כלומר, דין זה  
שלבתחילה לא יבנום, אמור כלפי הדינים הקודמים בברייתא,  
והכי קאמר – וכך כוונת הברייתא, חד דאסור רבנן – כל אותם נשים  
[שנשנו מקודם] שאמרו עליהם חכמים יקנים, כגון אחותו מאביו,  
מכל מקום לבתחלה לא יבנום.  
עוד שנינו בברייתא: מתה אשתו מותר בתמותו. ואיבא דתני – ויש  
השונה בברייתא, אסור בתמותו אחרי מיתת אשתו. הגמרא  
מבארת את טעם מחלוקתם: חדא – לשון אחת בברייתא סוברת  
ברבי ישמעאל, וחדא – והלשון האחרת סוברת ברבי עקיבא.  
שנחלקו רבי עקיבא ורבי ישמעאל, האיסור נשאר בתוקפו ויש  
לאחר מות אשתו, לדעת רבי עקיבא האיסור נחלש ואין בו עונש  
בו עונש שריפה, ולדעת רבי עקיבא האיסור נחלש ואין בו עונש  
מיתה. מאן דאסר סובר ברבי ישמעאל, דאמר תמותו של ישראל  
לאחר מיתה של אשתו, באיסורא קיימא – עומדת עליו באותו  
איסור שהיתה עליו בחיית אשתו (הבת), הרי שהאיסור עומד  
בתוקפו, ולכן לגבי גר נזיר רבנן לאסרה אף לאחר מיתת אשתו  
אשתו, שלא יבואו להתיר גם בישראל לשאת את חמותו. ומאן  
דשרי – ומי שמתיר את חמותו של הגר לאחר מיתת אשתו סובר  
ברבי עקיבא, דאמר תמותו של ישראל לאחר מיתה של אשתו קלש  
ליה איסורא – נחלש האיסור, ולכן גבי גר לא נזירי ביה רבנן לאסרה  
עליו לאחר מיתת אשתו.

## משנה

משנתנו עוסקת בתקנת יבום באופן שנתערבו כמה ולדות: תמ

## המשך ביאור למסכת יבמות ליום שבת קודש עמ' ב

1 שייבם היתה נשואה לאחיו מן האם, בנה של רחל מבועז,  
2 שאסורה לו באיסור אשת אח, ולכן הוא רק חולץ לכל הנשים.  
3 וְאַחִין מִן הָאֵב, מִיִּבְמִין – ארבעת האחים הנותרים שיש להם  
4 בתערובות רק אחים מן האב, מייבמין כדרך ששנינו במשנה,  
5 שלאחר שארבעה חולצים לאחת מייבמה אחד.  
6 דין נוסף בולדות שנתערבו: אם היו מְקַצְתֵּן של האחים הודאים וכן  
7 של אלו שנתערבו פְּהָנִים, וּמְקַצְתֵּן של האחין הודאים וכן של אלו  
8 שנתערבו שְׂאִינָן פְּהָנִים. אותם האחים שהם פְּהָנִים, חוֹלְצִין לנשים,  
9 ואינם יכולים לייבם, משום שכהן אסור לישא חלוצה, ויש לחוש

10 שאשה זו שמייבם הכהן אינה אשת אחיו, אלא אשת אחיו של  
11 אחד משאר האחים הודאים, וכיון שחלצו לה הרי היא אסורה  
12 עליו. והאחים של התערובות שְׂאִינָן פְּהָנִים, מִיִּבְמִין לאחר שיחלצו  
13 להן, וכאמור לעיל.  
14 הברייטא ממשיכה: היו מְקַצְתֵּן של האחים הודאים פְּהָנִים, וּמְקַצְתֵּן  
15 של האחין הודאים יש להן בתערובות אַחִין מִן הָאֵם ולא מן האב,  
16 אֵלֹו וְאֵלֹו – הכהנים ואלו שיש להם אחים מן האם, חוֹלְצִין וְלֹא  
17 מִיִּבְמִין, שהכהנים אסורים בחלוצה, והאחים מן האם אסורים  
18 באשת אח שלא במקום מצוה.